

વિશ્વ રંગમંચ દિવસ: ૨૭ માર્ચ, ૨૦૧૩

આંતરરાષ્ટ્રીય સંદેશ

દારીઓ ફો

(નોબલ પુરસ્કૃત ઈટાલીનાં વ્યંગકાર, નાટ્યકાર, નાટ્ય-નિર્દેશક, અભિનેતા, સંગીતકાર)

ઘણાં વર્ષો પહેલા કોમેદીઆ દેલ્લાર્તેનાં અભિનેતાઓ વિરુદ્ધ પોતાની અસહિષ્ણુતા સંતોષવા માટે સત્તાએ તેમને દેશવટો આપ્યો હતો.

આજનાં સમયમાં આવાં જ સંકટને કારણે અભિનેતાઓ તેમજ નાટ્યમંડળીઓ માટે સાર્વજનિક મંચો, પ્રેક્ષાગૃહો અને દર્શકો સુધી પહોંચવું અઘરું બની ગયું છે.

શાસકોને હવે એવાં લોકોથી કોઈ સમસ્યા નથી જે વક્રોક્તિ, કટાક્ષ કે વ્યંગ થકી પોતાની અભિવ્યક્તિ કરે છે કારણ કે ન તો અભિનેતાઓ માટે કોઈ મંચ છે અને ન તો સંબોધવા માટે દર્શક.

આનાથી ઉલટું, નવજાગૃતિનાં સમય દરમિયાન ઈટાલીના સત્તાધારી વર્ગો આ કોમેદીઆન્તી (કટાક્ષ કે વ્યંગ કરનારાં) કલાકારોને દૂર રાખવા માટે વિશેષ પ્રયત્નો કરવા પડતા કારણ કે આવાં પ્રદર્શનો અતિશય લોકપ્રિય હતાં.

એ તો સર્વવિદિત છે જ કે કોમેદીઆ દેલ્લાર્તે કલાકારોનું મોટી સંખ્યામાં બહિર્ગમન સુધારાઓની ગતિને વિપરીત દિશામાં લઈ જનારી સદીમાં થયું જ્યારે બધાં જ રંગકર્મ-સ્થળોને ધ્વસ્ત કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો - ખાસ કરીને રોમમાં જ્યાં આ કલાકારો ઉપર આ પવિત્ર શહેરને અપમાનિત કરવાનો આરોપ લગાવવામાં આવ્યો. ૧૬૯૭માં રૂઢિયુસ્ત બુર્જુઆ પક્ષ અને પાદરીઓનાં પ્રતિનિધિઓનાં સમૂહ દ્વારા કરવામાં આવતી સતત માંગણીનાં દબાણ હેઠળ આવીને પોપ ઈનોસેન્ટ ૧૨માએ તોર્ટીનો થિયેટરને પાડી ભાંગવાનો આદેશ આપ્યો, જ્યાં નૈતિકવાદીઓનાં મતે સૌથી વધુ અશ્લીલ પ્રદર્શનોનું મંચન થયું હતું.

પ્રતિસુધારા આંદોલનનાં સમયે ઉત્તર ઈટાલીમાં કાર્યરત કાર્ડીનલ કાર્લો બોર્સોમીઓએ મિલાનનાં બાળકોનાં ધાર્મિક ઉદ્ધાર માટે કલા, જે આધ્યાત્મિક શિક્ષાનું સર્વોચ્ચ સ્વરૂપ છે, અને થિયેટર, જે ધર્મવિરોધી, આડંબર અને અહંકારનું પ્રદર્શન કરનાર છે, એમ સ્પષ્ટ તફાવત રજૂ કર્યો. પોતાનાં સહયોગીઓને લખેલા એક પત્રનાં માધ્યમથી, જેનો હું અનાયાસે જ ઉલ્લેખ કરું છું, એણે પોતાનાં વિચારો કંઈક આ રીતે રજૂ કર્યા: “દુષ્ટ અને ખરાબ વસ્તુઓને નાબૂદ કરવાનાં ઈરાદા સાથે કુખ્યાત ભાષણવાળા તમામ લેખોને બાળી નાંખવા આપણે આપણાંથી થતું બધું જ કર્યું છે, જેથી આ માનવજાતિનાં સ્મૃતિપટ પરથી ભૂંસાઈ જાય તથા આવાં લખાણોને પ્રકાશિત કરીને લોકો સુધી પહોંચાડનારાંઓની સામે કાયદેસરની કાર્યવાહી થાય. આમ છતાં, દેખીતી રીતે, આપણે જ્યારે આરામમાં હતાં ત્યારે શેતાન પોતાનાં નવીનત્તમ ઘડયંત્રો અને ચાલાકીઓ સાથે પુનઃ સક્રિય થયો છે. આંખો જે જુએ છે તે આવાં પુસ્તકોને વાંચવાની તુલનાએ ઘણી વધુ અસરકારક રીતે આત્માને પ્રભાવિત કરે છે. કિશોરો અને યુવતીઓનાં મન પર પુસ્તકોમાં રહેલાં મૃત શબ્દો કરતા ભાવ-સંગિમાઓ સાથે બોલાયેલાં શબ્દો કેટલાં વધુ વિધ્વંસકારી છે. એટલા માટે જ આપણાં શહેરોમાંથી નાટક કરવાવાળાઓને ભગાડવા જોઈએ જે રીતે આપણાં ખરાબ અનિચ્છિત આત્માઓથી છૂટકારો મેળવીએ છીએ.”

આમ સંકટનું નિવારણ એક જ આશા પર ટકી રહ્યું છે કે આપણી અને ખાસ કરીને યુવાનો, જે નાટ્યકળા શીખવા માટે ઉત્સુક છે, એમની હકાલપટ્ટી થાય: કોમેદીઆન્તીઓનો, નાટ્યકર્મીઓનો એક નવો સમૂહ ઊભો થાય જે આવા ભારણમાંથી અકલ્પનીય લાભ શોધે, અને આ જોર-જબરદસ્તીની સામે એક નવાં પતિનિધિત્વનાં રૂપમાં આવે.

Translated by Chintan Pandya
chintan@transindusfoundation.org

Circulated in Gujarati across the world by

TRANSINDUS
FOUNDATION

TransIndus Foundation works on the philosophy of “education through culture and culture through education” and supports theatre in all possible ways.

M-30, Shivani Apartments, Near Azad Society, Ambawadi, Ahmedabad 380 015
Gujarat - INDIA
www.transindusfoundation.org